

Підробка посвідчення водія: поняття, ознаки підробки

Юлія Івчук

старший судовий експерт сектору досліджень звуко- та відеозапису відділу досліджень у сфері інформаційних технологій, Закарпатський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Ужгород, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-2304-8306>, e-mail: Ivanchuk99y@gmail.com

Метою даного дослідження є визначення поняття підробки посвідчення водія, її способи, а також проведення аналізу встановлення підробок посвідчення водія судовими експертами. Висвітлено проблематику та способи покращення захисту документів, що посвідчують особу.

Ключові слова: підробка документів; посвідчення водія; оригінал документа; засоби захисту; лазерна персоналізація, електронна персоналізація; лазерна перфорація; біометрія; голографія; мікročіпи.

Driver's License Forgery: Concept, Signs of Forgery

Yulia Ivchuk

The purpose of this study is to establish the concept of driver's license forgery, methods of its implementation, as well as conduct an analysis of the detection of driver's license forgeries by forensic experts. It also highlights issues and methods for improving the protection of identity documents.

Keywords: forgery of documents; driver's license; original document; means of protection; laser personalization, electronic personalization; laser perforation; biometrics; holography; microchips.

Спираючись на досвід судових експертів у галузі технічної експертизи документів, констатуємо, що існують значні труднощі щодо проведення експертиз із встановленням факту повної або часткової підробки документів на пластиковій основі. Насамперед це стосується посвідчення водія як основного документа, який підтверджує права його власника на керування транспортними засобами.

Розрізняють два основні способи підробки водійських посвідчень: повну та часткову підробку. Для виготовлення документів зі спеціальними засобами захисту злочинці застосовують переважно ті самі способи підробки, що й для виготовлення блан-

ків звичайних документів, тільки вони ще змушені підробляти або імітувати захисні засоби. Оскільки це пов'язано зі значними технічними труднощами, захисні засоби при підробці виготовляються спрощеними способами. Іноді тексти, візерунки, розетки та інші зображення відтворюються звичайним малюванням, але в останні роки найчастіше застосовується сучасна копіювально-множилна техніка. У тих випадках, коли є можливість застосувати поліграфічні способи, то зазвичай застосовують найбільш прості та доступні з них, наприклад, замість глибокого друку — високий або плоский. При спробах виготовити кліше із зображенням захисної сітки

фотомеханічним способом тонкі лінії візерунка зливаються внаслідок недостатньої розрізняювальної здатності об'єктива, недоліків цинкографського процесу тощо. Нерідко експерти виявляють часткову підробку документів зазначеної категорії. Наприклад, зловмисники намагаються змінити рукописні записи в посвідченнях водія старих зразків (позначення прізвища, імені, року народження тощо). Старі записи підчищаються, вимиваються, витравлюються, а нові штрихи дописуються [1].

Підробка посвідчення водія — це незаконна практика отримання або виготовлення фальшивих документів, які засвідчують, що особа має право керувати транспортним засобом. Це може містити виготовлення підроблених копій наявних посвідчень або вигадкування документів з нуля [2].

Ознаки підробки посвідчення водія:

- 1) неправильний вигляд документа. Підроблені посвідчення водія часто мають неправдоподібний або неякісний зовнішній вигляд: недостатня якість друку, відсутність водяних знаків або інших захисних елементів можуть свідчити про підробку;
- 2) помилки в інформації. Підроблені документи часто містять помилки або неузгодженості в основних даних (ім'я, дата народження, клас транспортного засобу, на який надається право керування);
- 3) сумнівні джерела отримання. Якщо особа отримала посвідчення водія через сумнівне або

нелегальне джерело, це може бути підставою для підозр. Нелегальні компанії або особи, які обіцяють «швидко та легко» отримання посвідчення, можуть пропонувати підроблені документи;

- 4) недостовірні печатки та підписи. Правомірні посвідчення водія мають офіційні печатки та підписи. Якщо ці елементи виглядають недостовірно або неправильно, це може бути ознакою підробки;
- 5) відсутність необхідних документів. Офіційний процес отримання посвідчення водія містить подання низки документів (паспорт, медична довідка тощо). Відсутність необхідних документів або подання фальшивих може свідчити про підробку.

Під час вирішення питання, чи відповідає оригіналу досліджуване посвідчення водія, експерт дотримує таких етапів:

- установлення оригіналу документа;
- виявлення ознак технічної підробки в посвідченні (сліди підчистки або травлення, змивання, допечатування, зміни первісного змісту тексту).

У разі виявлення невідповідностей згідно із зазначеними критеріями оцінки оригінальності документа судовий експерт може дійти висновку щодо неоригінальності досліджуваного посвідчення водія.

Зі стрімким розвитком технологій, а саме завдяки появі новітніх пристроїв для друку із великою роздільною здат-

ністю або можливість друку на друкарських пристроях, розрізняти документи з такою якістю друку та відносити їх до підроблених стає складніше або ж взагалі неможливо. Обумовлено це тим, що в умовах сьогодення будь-який громадянин може придбати друкарські машини для друку й виготовляти в кустарних умовах документи, які відповідають оригінальним документам за способами друку [3]. Провівши аналіз експертиз, які надходять до науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів МВС України, можна зробити такий висновок: співвідношення наданих на дослідження водійських посвідчень до встановлених підробних дорівнює 70 %. Дані щодо кількості посвідчень водія, наданих на дослідження до Закарпатського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України (далі Закарпатський НДЕКЦ МВС) за період 2022—2024 рр., подано у вигляді таблиці.

Таблиця

Період (роки)	Посвідчення водія	
	Надані / підроблені (штук)	Відсоток підроблених
2022	55/29	52,7 %
2023	56/36	64,3 %
2024	87/72	82,8 %

Аналізуючи зазначені вище дані Закарпатського НДЕКЦ МВС, можна дійти висновку, що половина від загальної кількості наданих на дослідження, а іноді й більше водійських посвідчень не відповідають встановленим зразкам та містять ознаки підробки.

Крім традиційних засобів захисту, виконаних на папері й пов'язаних зі спеціальними технологіями виготовлення паперу й нанесенням зобра-

жень поліграфічним способом, сучасні засоби захисту можуть бути виконані із застосуванням високотехнологічної лазерної техніки на спеціальному пластиковому матеріалі, призначеному винятково для персоналізації документів. Для повного контролю проходження й видачі документів, захисту від нелегального випуску й обороту документів, які посвідчують особу, також застосовують сучасні технології та криптографічні способи захисту інформації. Найбільш прогресивним способом захисту документів, що посвідчують особу, є лазерна персоналізація, електронна персоналізація, лазерна перфорація, біометрія, голографія, мікрочіпи [5]. Наявність у документах нового покоління, що посвідчують особу, сукупних спеціальних засобів захисту від підробки ускладнює або навіть унеможливорює несанкціоноване виготовлення документів та внесення до них будь-яких змін. Застосування нових технологій потребує розроблення нової методики дослідження паспортів, посвідчень водія та інших документів, що посвідчують особу, оскільки, крім фотознімків, у них є цифрові зображення, нанесені на полімерний матеріал за допомогою лазерного гравіювання, лазерної перфорації, принтерів, і замінити ці зображення шляхом класичної переклейки неможливо. Наявність документів, виконаних за новітніми технологіями, потребує вивчення способу їх виготовлення, установлення захисних властивостей, способів їх підробки. Таке дослідження є складним комплексним дослідженням, що передбачає застосування різних методів, методик та новітніх технологій [4].

Перелік джерел посилання

1. Воробей О. В., Дзізінський Ю. М. Використання підроблених документів з метою незаконного заволодіння транспортними засобами. *Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти* : мат-ли XIV Міжнар. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 12.11.2019). Кривий Ріг, 2019. С. 77—79.
2. Воробей О. В., Кофанов А. В. Техніко-криміналістичне дослідження документів : навч. посіб. Київ, 2011. 312 с.
3. Про затвердження зразків бланків і технічних описів бланків національного та міжнародного посвідчень водія, свідцтва про реєстрацію транспортного засобу, тимчасового реєстраційного талона транспортного засобу та зразка розпізнавального автомобільного знака України та внесення змін до деяких постанов Кабіне-ту Міністрів України : постанова КМУ від 16.09.2020 р. № 844. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-zrazkiv-blankiv-i-tehnichnih-opisiv-blankiv-nacjonalnogo-ta-mizhnarodnogo-posvidchen-vodiyasvidoctva-pro-reyestraciyu-transportnogo-zasobu-timchasovogo-i160920-844> (дата звернення: 01.04.2025).
4. Криміналістика і судова експертиза : міжвідом. наук.-метод. зб., присвяч. 105-річчю заснув. судової експертизи в Україні / редкол.: О. Г. Рувін (голов. ред.) та ін. Київ, 2018. Вип. 63. Ч. 1. 424 с.
5. Раціборинський Б. Л., Дерех З. Д., Баклаєв В. О. та ін. Перевірка справжності свідцтва про реєстрацію транспортного засобу та посвідчення водія : метод. рек. Київ, 2012. 86 с.